

Kokouksessa jätetty valtuustoaloite / Selkokieli käyttöön Kuopion kaupungin palveluissa, viestinnässä ja päätöksistä tiedottaessa**Valtuustoaloite 21.2.2022****Tuula Väätäinen sd. ja Nina Hakokivi sd.**

Hallintolain (6.6.2003/434) mukaan viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä. Virkamiehen on kyettävä asettumaan tekstin vastaanottajan asemaan, ja pystyttävä muokkaamaan viestinsä yleiskielelle. Näin myös he, joilla ei ole esimerkiksi samaa koulutusta tai viitekehystä, ymmärtävät virkamiesten tekemiä lausuntoja ja päätöksiä. Kuitenkin usein virkamiehen on vaikea irrottautua ammattikielestään, ja näin ollen hallinnon asiakkailleen suuntaamat tekstit ovat usein liian vaikeita. Sama koskee kaupungin viestintää ja tiedotusta. Demokratian turvaamiseksi tiedotuksen ja julkisten raporttien on oltava sellaisia, että ne ymmärretään. Tiedotusta täytyy ymmärtää kaikkien kaupungin asukkaiden ja raportteja täytyy pystyä ymmärtämään ja mm. käyttämään päätöksenteossa muutkin kuin erikoiskieleen perehtyneet.

On tärkeää varmistaa, ettei kukaan, kenellä on vaikeuksia kuulla tai ymmärtää puhetta, jää tiedotuksen tai palvelujen ulkopuolelle. Yhdenvertaisuuslaissa on säädetty kaikkien yhdenvertainen osallistuminen yhteiskuntaan ja perustuslaissa turvattu suomen- ja ruotsinkielisten kielelliset oikeudet. Kansalliskieltemme käyttö taataan niin, että asioidessamme saamme palvelua sekä tarvittavat asiakirjat suomeksi tai ruotsiksi. Samalla tämä kuitenkin ohjaa julkisten palvelujen suunnittelua ja toteutumista vain osalle ihmisiä samalla, kun kielellisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöitten määrä on maassamme kasvussa.

Tässä valtuustoaloitteessa on käytetty asiantuntija-apuna Humanistisen ammattikorkeakoulun koulutuspäällikkö (tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus) Tytti Luomaa. Hän on myös Kuopion kaupungin varavaltuutettu (sd.).

Useissa Suomen kunnissa on mietitty pitäisikö suomen ja ruotsin kielten lisäksi ottaa kolmanneksi palvelukieleksi englanti, koska vieraskielisiä asukkaita on paljon. Englannin kielen sijaan tärkeämpää on ottaa kolmanneksi palvelukieleksi selkokieli. Monelle itselle vieraan ammattikielen, ja useille myös yleiskielen, ymmärtäminen voi olla vaikeaa. Tämän vuoksi selkokielen palvelu, viestintä ja selkokielellä laaditut asiakirjat ovat tärkeitä. Tästä hyötyvät ikäihmisten, oppimisvaikeuksista kärsivien, kielihäiriöisten, muistisairaiden, kuuroutuneiden ja puhevammaisten kirjoon kuuluvien lisäksi ihan jokainen meistä. Hyötyjiä ovat myös vieraskieliset, kun selkokieli toimii ponnahduslautana tavallisen suomenkielisen tekstin pariin. Näin edistämme myös kotoutumista.

Selkokieltä tarvitsevat ovat Suomen suurin kielellinen vähemmistö. Selkokieltä tarvitsevia on jopa 750 000. Näin ollen on olennaista, että kaupungit toteuttavat viestintäänsä sekä palveluita selkokielellä. Haittaa tästä ei ole kenellekään, mutta hyötyjä ja hyötyjiä on valtavasti. Lisääntyneen selkokielen tarpeen taustalla on esimerkiksi ikääntyminen: Suomessa on yli 1,2 miljoonaa yli 65-vuotiasta. Samalla myös muistisairaudet ovat lisääntyneet. Pisa-lukutaitotutkimuksen mukaan myös nuorten lukutaito on heikentynyt. Selkokielen käyttö on helppo ja halpa tapa estää suuren ihmismassan syrjäytymistä. Näin ei myöskään tarvitse tarkentaa tai selvittää asioita jälkikäteen, kun asiat ymmärretään kerralla ja kuntalainen osaa käyttää palveluita heti oikein. Tämä tuo sujuvien palveluprosessien lisäksi säästöjä.

Selkokielen käyttö on tärkeää myös kriisiviestinnässä, jotta tieto ja ohjeet tavoittaa kaikki Kuopion alueen asukkaat. Lainsäädännössämme voimassa olevan saavutettavuusdirektiivin (Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019) myötä useat kunnat, myös Kuopion kaupunki, ovat päivittäneet verkkosivunsa lain vaatimalle saavutettavuuden minimitasolle teknisesti. Kielellinen saavutettavuus taas on monella taholla jäänyt vielä toteutumatta. Joskin Kuopion kaupungin osalta verkkosivujen saavutettavuudessa on edelleen myös teknisiä puutteita. Kuopion strategiassa (Kuopio 2030, Hyvän elämän pääkaupunki) kuitenkin korostetaan kaiken läpileikkaavana strategisena tavoitteena digitalisaatiota, ja mm. sen mahdollistamia palveluja kotoa käsin, ajasta ja paikasta riippumatta. Tuota tavoitetta ajatellen selkokielen lisääminen kaupungin palvelukieleksi on erityisen tärkeää. Selkokielen käyttö verkkosivuilla, palveluissa, viestinnässä ja raporteissa on yksi askel kielellisen saavutettavuuden toteutumiseen. Oikeusministeriö on linjannut vuonna 2018 kielellisen saavutettavuuden laajemmaksi asiaksi kuin kielelliset oikeudet. Oikeusministeriön mukaan esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvet ovat kielellisesti saavutettavia, kun potilas on tietoinen palveluista, saa palvelua, tulee ymmärretyksi ja aidosti ymmärtää hoitoaan koskevat ohjeet. Kun nämä seikat toteutuvat, myös itsemääräämisoikeus toteutuu, sillä potilas pystyy ottamaan vastuun omasta hoidostaan.

Saavutettavuusdirektiivin jatkona kansalliseen lainsäädäntöömme tulee 28.6.2022 mennessä esteettömyysdirektiivi, jota tulee noudattaa vuoteen 2025 mennessä. Esteettömyysdirektiivin tavoitteena on täydentää voimassa olevaa saavutettavuusdirektiiviä ja edistää kaikkien, erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuutta itsenäiseen asiointiin YK:n vammaisyleissopimuksen mukaisesti. Jo voimassa olevan saavutettavuusdirektiivin ja tulevan esteettömyysdirektiivin tavoitteena on, että saavutettavaa verkkosivua, palvelua tai tuotetta täytyy pystyä kuka tahansa käyttämään ja ymmärtämään. Sen käyttäminen täytyy siis onnistua, vaikka ei näkisi tai kuulisi tai pystyisi käyttämään kahta kättä ja kaikkia sormia sujuvasti. Tuo on tärkeää kaikissa arjen tilanteissa, mutta erityisesti hätätilanteissa. Verkkosivut, palvelu tai tuote täytyy olla aidosti myös kielellisesti saavutettava eri aistikanavia käytäville.

Kuntalain (10.4.2015/410) mukaan viestinnässä on aina käytettävä selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja otettava huomioon kunnan eri asukasryhmien tarpeet. Kuopion kaupungin erilaisissa tehtävissä tarvitaan taitoa käyttää selkeää, ymmärrettävää kieltä sekä kirjoittaa selkeästi ja ymmärrettävästi virallisia asiakirjoja. Jokaisen kaupungin palvelualueen henkilöstön on hyvä miettiä, miten viestinnästä ja päätösteksteistä saadaan nykyistä luettavampia ja ymmärrettävämpiä. Joissakin kaupungeissa esimer-

kiksi päätöstiedotteissa on erikseen osuus, joka on selkokieline. Sama tapa voitaisiin ottaa käyttöön myös Kuopiossa. Kuntalaki korostaa myös kunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien oikeutta osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Kuntalain 22 § todetaan, että valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista. Osallistuminen edellyttää yhteistä ymmärrystä ja kielellisen saavutettavuuden lisäämistä.

Kuopio on ollut esimerkillinen kielellisen saavutettavuuden saralla kuopio-laisten kuurojen näkökulmasta, sillä mm. kaupunginjohtajan tiedotteet ja kaupunginvaltuuston kokoukset ovat tulkattu suomalaiselle viittomakielelle. Esitämme, että Kuopion kaupungin tulee huomioida kielellinen saavutettavuus myös siten, että eri palvelualueiden viranomaisten tulee kirjoittaa asiakirjojen tekstit ja tiedotteet nykyistä enemmän selkokielellä. Myös kaupungin verkkosivut tulee muokata selkokielineksi. Näin kaupungin kaikilla asukkailla on tasavertaiset mahdollisuudet asioida kaupungin palveluissa, lukea päätöstiedotteita sekä osallistua yhdenvertaisesti kansalaisvaikuttamiseen sekä mm. poliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Hyvä esimerkki selkokielisistä verkkosivuista on esimerkiksi Satasairaalaan internetsivut (ks. <https://www.satasairaala.fi/selkokieli>).

Me allekirjoittaneet esitämme, että Kuopion kaupunki laatii Kuopion vammaisneuvoston ja vanhusneuvoston kanssa Kuopioon esteettömyys- ja saavutettavuusohjelman sekä yhteisen toimintaohjeen siitä, kuinka kielellinen saavutettavuus huomioidaan kaupungin viestinnässä ja palveluissa (muun muassa kuinka selkokieli otetaan systemaattisesti osaksi kaupungin viestintää).

Kuopion vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto puoltavat valtuustoaloitetta Kuopioon esteettömyys- ja saavutettavuusohjelma kielellinen saavutettavuus huomioiden: Selkokieli käyttöön Kuopion kaupungin palveluissa, viestinnässä ja päätöksistä tiedottaessa (ks. liitteet Ote 27.1.2022 pöytäkirjasta § 11 ja Vammaisneuvoston kokouksen muistio 27_1_2022_ Kohta 9)

Mallia ohjelman laatimiseen voi ottaa esimerkiksi Itä-Uudenmaan alueellisesta esteettömyys- ja saavutettavuusohjelmasta (2021-2025), joka on laadittu alueen vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa. Itä-Uudenmaan kunnat ovat sitoutuneet tarjoamaan kaikille asukkailleen mahdollisimman esteettömän elinympäristön ja saavutettavat palvelut. Me allekirjoittaneet valtuutetut pidämme erittäin tärkeänä, että Kuopion kaupungilla on vastaava tahtotila.

Päätös

Kaupunginvaltuusto päätti lähettää aloitteen kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

KUOPIO

Kuopion kaupunki
Kaupunginvaltuusto

Pöytäkirja

21.02.2022

01/2022 4 (4)

16 §